

Elsietett balál

Bella István: *Mintha tükrök között beszélnék*

ekintettel arra, hogy a költő két esztendeje halott, meglehető-

sen nehéz a hátrahagyott versek kötetével foglalkozni. Nehéz, mert nincs még távlat, nehéz, mert az olvasó (s persze jelen esetben a recenzens) elfogult a kötet alkotójával szemben. De talán jól is van ez így. Talán az értékelés ennek ellenére sem sérül.

Természetesen elfogult a kötetet kiadó Serfőző Simon, és a *Sötétben fénylő véglegeség* című utószó szerzője, Agh István is. Hogyne lennének elfogultak, hiszen barátjukat és költőtársukat, a Hetekhez tartozó sorstársat veszítették el 2006 áprilisában. Ahogy az ittmaradt költőtárs írja: „...ő a világban, a világ meg benne láttatja magát, s azonos hangon szól ebben a megkésett könyvben, melyet saját kezéből vártam... Minden másképpen hangzik a mostani akusztikában, ahogy a kamaszkori vers egyszerre átüt legutolsó kórházi emlékemen.”

Valóban megkésett ez a verseskötet, vagy másfelől elsietetnek érezhetjük a halált. A tényekhez tartozik, hogy az anyag 2004 őszén már majdnem készen volt. Aztán írt hozzá a költő még kilenc új költeményt, és a közben előkerült kamaszkori versek teszik most még teljesebbé a képet. Amolyan posztumusz, sürített válogatott kötet ez.

Alapvetően nem módosul az a kép, amit kialakíthattunk Bella István költészetéről. Teljesebbé válik inkább, hiszen a zsenyéktől a végső búcsúig igencsak széles az ív. S ahogy a kötetnyitó *Egyszerű, egyszeri énekből* is látjuk, továbbra sincs másról szó, mint hogy Bella elsősorban és mindent megelőzően költő volt, akinek a vers, az ének volt mindhalálig a legtermészetesebb terep. Az „égre kelni” és az

FELSŐMAGYARORSZÁG
KIADÓ, 2007

„énekelni” kettős belső parancsa szerint. És mindenségigényű ez a líra,

miként a nagy előd és példa, József Attila életműve is az.

A múlt idő és a múlt élet láthatóan egyre közelebb sodorta a költőt a végső kérdésekhez, a földi léten túli dimenziókhoz. Ugyanakkor sohasem veszítette el kötődését az evilági értékekhez, az emberi kapcsolatok tisztaságához, a vágyott földi teljességhez. Mindez tündéri játékosággal párosul, akár a Hamlet taxit rendelő Istenéről, akár a féléves Zsófiról esik szó. S ez a bölcs játékoság itatja át születésnapjait, írván Péntek Imrének, Serfőző Simonnak vagy éppen Novák Ferencnek, a „Tatának”. Ezek a játékos köszöntők arra is jók, hogy a köszöntött életművének lényegére utaljanak. Például Péntek Imre groteszkjére vagy Serfőző Simon hozott értékeire. Utóbbi költőtársáról szólva írja Bella, hogy hozta a költő: „Földúlt tanyák / szívrohamát, / kiket, megnyúzva csontig és bőrig, // mind kicsinált / az új világ, / sok piti és utolsó Werbőczy.”

Ám talán a legsikerültebb köszöntő Novák Ferenchez szól, a *RaTata táncegyszeregy*. Akár Illyés Gyula *Bartókja* is eszünkbe juthat, hiszen az ünnepezt koreográfus születésnapja remek alkalom tágabb igazságok kimondására is. Megidézi nemzetek sorsát a tánc varázsának köszönhetően. S aztán milyen frappáns a saját magát is felköszöntő költő *Hatvan éve*: „Mint aki rossz fát tett a tűzre. / Rajtakaptál hát, Istenem. / Köröttem hatvan év lángja, üszke. // Ígérem, többet nem teszem.”

A legnemesebb játékot játssza Bella István, úgy, ahogy József Attilától tanulhatta.

A nyelvi bűvészkedés sosem öncélú. Egyfelől lenyűgözi a játék az érzékeny olvasót, másrészt életfilozófiát sejtet. Közvetve azt is üzeni, hogy a játék alkalmas a felülemelkedésre, a bajok leküzdésére, a legjobb értelemben vett távolságtartásra, a gondok elengedésére. És játszik máskor is, például a remek, epikus elemekkel tarkított versben, *A költő esteli védőbeszéde bitvесе színe előtt* címűben is, ahol frappáns módon „vágja ki magát” abból a teljesen hétköznapi élethelyzetből, hogy a dolgos feleség méltán veti szemére az otthon lézengő poétának, miért nem veti be reggel ágyukat. Másutt is megkapóan ölelkezik egymásba a hétköznapi és a tartósabb érték, például a *Nem lehet* című szonettben. „Már a lépcsőházban tudom, hogy nem vagy itthon, / bár fogalmam sincs, hogyan, honnan s miért?... / A lépcsők szepegték cipőmnek alig titkolt / bánatukat: elment, de ...ugye ...visszatér?!” S ugyan csak percekben vagy órákban mérhető a kedves lény hiánya, ám a pillanat rögzítése olyan képzettársítást eredményez, ami akár a tragikusabb elválás veszélyével fenyeget.

S kötet tekintélyes részét teszik ki azok a versek, amelyek valamilyen szinten kötődnek a gyermekekhez. A már jól ismert Áni Máni-világ gazdagodik általuk, különösen az *Áni Máni rádiózik* című verses mesével. Újfént megcsodálhatjuk benne Bella István fantáziáját, jókedvű szóömlését, nyelvi leleményeit. S ide kapcsolódnak az *Unokaversek* is, a személyes kötődés lírai dokumentumai. A költő szavai egybeolvadnak a kisgyermek nyelvének leleményeivel, egyéni szóteremtésével. Aztán persze elkomorul a világ: a betegségben írott *Zsófnak* című töredék már alig játékos. „És most mégis elfacsarult mindenem, / hiszen nem foglak látni sohasem.” Ez az alaphelyzet. A közeli elmúlás, a „fránya halál” árnya lengi be a vers világát.

A kötet különös ajándékai a kamaszkori versek. Igaz, hogy ezek természete még különbözik a későbbi pályaszakaszok műveinek természetétől, ám mindenképpen részei a teljességnek. Az vitathatatlan, hogy a ké-

szülődés pontos lírai dokumentumai, bennük rejlik a tehetség sok vonása. A későbbi nagy versek közül a *Halotti beszédnek* mintegy előzménye, a költő 16 éves korából származó egyik zsenge, az *Apám*. A második világháborúban eltűnt idősebb Bella István emléke mindhalálíg elkísérte a fiút, s ennek az emlékek korai bizonyítéka ez a szép vers. „Ha macskatalpon földre száll az alkony, / a falumban halkan fel-felver a csend, / konduló hangját újra-újra hallom, / harangzúgásokban fülembé cseng.” Az ilyen részletek is igazolják, hogy már ekkor érvényesen szól költőnk, s megelőlegezi a későbbi remekléseket.

S a később nagy témának, a szerelemnek is itt vannak az előhangjai, a *Szerelmes ének* és a *Szeretem benned*. 1956-os versek ezek, s azt már korábban is tudtuk, hogy a forradalom is érlelte Bellában a költőt. Mindezt erősíti most az *Üzenet Lackónak* című vers, melynek tanúsága szerint „már férfivá érlelt e búzamazéletű forradalom”. És jöttek a „sakálfogú tankok”, és „bevájta a szívbe a halászikoly...” A „vérző valóság” krónikása tehát a kamaszkori költőigéret, aki már ekkor fölmutatja lírai erejét.

S aztán itt sorjáznak a búcsúzás versei. Megvizsgálja Szebeni András, fotóművész barátját, bár a harmadik városkönyv, a debreceni már nem tud megszületni. Megrendítő imát mond az elalvásért, ilyen sorokkal: „S ha lenne egy lehetlenyi / fény, ne hagyd elkeveredni, / vedd szád szélire, és fúdd el, / a világ szélire fúdd el, / a fekete fényességbe!” S persze kínozza a nagy kérdés: „Mi lesz velem, ha meghalok?” (*Simon Judit emlékének*). Ugyanakkor van úgy, hogy kajánul néz szembe az elmúlással.

Igazat adhatunk Ágh Istvánnak: „A csodagyerek József Attilához mérhető tehetséggel indult, s olyan megrögzött hiányérzetek bírták szólásra őt is, mint az árvaság, szegénység, kiszolgáltatottság, s bár megkapta az élettől szomorú gyermekora kései kárpótlását, költészetének erkölce, képvilága mindvégig ahhoz kötötte.”

BAKONYI ISTVÁN

[Szemle]

Baráti kézfogás

Pintér Lajos: *Ezüst*

Pintér Lajos a magyar költészet hagyományát őrzi. Ezen nemes hagyományok

következetes őrzője és továbbvivője – Petőfitől Baka Istvánig. Ezt jelzi a kötet első verse *Az apátság alapítólevele* és az utolsó, a *Világosságot* című, melyben a nemzedékeket átfogó nemes eszmeiségről szól (például József Attiláról, a *Levegőt* című vers kiáltását idézve).

A költő hűséges magatartása mellett hadd emeljük ki emberségét, baráti, költői gesztusát, közvetlen baráti kézfogását. Pintér Lajos Tóth Istvánhoz fordul, „bátyámnak” nevezi, aki nem magas „rangú” ember, nem alispán vagy főispán, hanem az igazi alkotó ember. S a rövid vers súlyos mondanivalót sűrít magába: a szerencse forgandóságáról, a hatalom mulandó voltáról, az alkotó halhatatlanságáról, az „árva” hazához való hűségéről... De derűt is tud sugározni például a zselici borosüvegről vagy a madár medalionról. S a baráti kézfogásokat kifejező versek (Tolnai Ottónak, Fekete J. Józsefnek stb.) mellett komoly történelmi pillanatot fogalmaz meg *Kádár János és Farkas Mihály Rajkot valatja*.

Mindjárt e kis cikk elején utalnunk kell a költői sokszínűsége: verses párbeszédet, játékos motívumelemzés, rövid vers-medalion, versmeccset, köszöntőt, búcsúztató nekrológot, anekdotát, emléktörténetet, bagatellt, haikut, „expressz-falevelet” ír. A versek terjedelme általában rövid. A versszerkesztéskor – mint a szobrász – lefaragja a feleslegesnek tartott sorokat, szavakat. Máskor meg érdekesen tagolja új

ZIC CER BT,
PRINT NYOMDA,
KECSKEMÉT, 2007

szakaszba a vers részét. Általában a költő számára egyik érték: a tömörség, a sűrítés.

Sokat árul a többször ismételt szavakkal: „árva hazáról” ír – az „időn” tűnődik el, „a hatalom” korlátlanságáról szól, „arany”, „ezüst” tündöklük verssoraiban, az „égi vendégeket” szereti, a „fény” vonzza, „cinkék” „tiszavirágok” élnek verssoraiba.

Pintér Lajos egyik versépítkezési, szövegszerkesztési módszerére figyeljünk fel: saját verssoraiban idegen szavakat, sorokat épít be. Az átvétellel teljes egyetértést, azonosulást fejez ki. Márai verséből veszi át a nevére hulló ékezetet fájó gondolatát (*Üzenet*). *A pénzügyminiszter reggelije* Mikszáthra utal. „Magadban állsz Te itt a Föld színén” Quasimodót, „Szekszárd felé” Illyést. *Anyánk könnyű álmot ígért* Sütő Andrást, *Édes hazám, fogadj szívedbe* József Attilát, *Egyszer majd el kell temetni* Nagy Gáspárt, *Nagyon fáj!* József Attilát idézi. A teljesebb verstörténet, versemlék – tömören egy konkrét találkozást, pillanatot őrizz. Például a *tengerlátó* ének nemzedékére emlékeznek: „Baka Bari Nagy Gazsi Pinczési Pintér Kántor Péter Szöllősi Zoli”. – De a szűk neveken továbblép, a bűnös századot idézi, harminc évvel... Nagy Attila, a színész, a hajdani 56-os történetet eleveníti fel, jó rímekkel, Miskolcon (*ruszki – marski*). Bálint Sándort 1965-ben felfüggesztett szabadságvesztésre ítélték Szegeden, mondta el Katona Imre. Kikísérhetlek-e az állomásra, kérdezte Bálint Sándor Katona Imrét, kompromittáltak. *Bevezetés egy Vigh Tamás-kiállításához* „Föllendül megint a karmesteri pálca...” *Égi vendégek* a 35 éves

Forrás ünnepére, „milyen jó hogy / eljöttek mind / nézzétek Simonyi / Imre Gyuláról...”

A Pintér Lajos-versek kétféleképpen válnak igazi lírai, személyes alkotássá: egyrészt az emlékkel, másrészt az ahhoz kapcsolódó személyes megjegyzéssel, korjellemzéssel. Páskándi Géza a Duna-deltáról és a cella világáról szól. Közben felidézi Czine Mihály szemöldöke szivárványívét... Égi vendégek ők. Irodalmi esteken legkedvesebb költőiről kérdezik (Lászlóffy, Simonyi, Tolnai). Az új rendszernek új kegyeltje van. A kegyencre a fegyenc rímel. És forma kell a formátlan világban. Másutt meg „lánctalpakról” ír, aztán a „hatalom tornyáról” s a „hálátlan utókorról”. És a *Szeretnék élni* sorraiban az ezredvég rongyairól vörös csillagról Szisz kapitánnyal. Másutt az embert „gyilkoló állatnak” nevezi; lágerek, vágóhidak, karóba húzták, testébe áramot vezettek. Elkeseredve kiált fel: voltam már Ábel, voltam már Káin. Vagy a párhuzamos koporsók reménye él, másutt árván mennyei lázadás, mennyei vád, megalkuvások és elkurvulások. És még az első, a második, a sokadik világháború, az atom-kinn a téli világban. És „nem volt / se mohács se auschwitz se / trianon se / piavé se don / embernél / emberebbek / titeket szeretlek / cinke kíséjren / utadon”.

A mai modern költészet egyik legnagyobb verse Nagy Gáspár: *Öröknyár; elmúltam 9 éves*

a sír

Nincs sehol a gyilkosok

a sír Nincs sehol

se ITT

a test

a gyilkosok

a test Nincs sehol

a csont

se OTT

(P. S.)

a csont

*egyszer majd el kell temetni
és nekiünk nem szabad feledni*

a gyilkosokat néven nevezni

A politikai és irodalmi botrányt kiváltó vers a tatabányai *Új Forrás* folyóiratban 1984-ben, az 5. számban jelent meg a rendszerváltás előtt. Az akkor tilos tett: Nagy Imre nyílt és rejtett emlegetése, a gyilkosok, a kommunista vezetők számonkérése – a szó szoros értelemben véve – korszakos jelentőségű volt. Pintér Lajos követte Nagy Gáspár Nagy Imre-versének szellemi lázadását, formai megoldásait, tördelését, szókiemelését, NG–Nagy Gáspár nevének kiemelését, költői-szellemi munkáját követve...

(P. s.)

*Levetett, lobogó,
leNGő fehérré iNGét
emeld fel, vedd föl!*

Ez remeklés, költői telitalálat.

Az *Ezüst* című kötet befejező költeménye a *Világosságot*. A költőnemzedékek azonos szemléletével, évszázadonként elhangzó kiáltásával, szellemi „összefogásával” valami nagyszerű, közös gondolatot éreztet, emel ki: Világosságot! Több fényt! Levegőt! Nagyon fáj! Tűnj el, fájás! Világosságot! nyúl feléd egy csont-kéz, és mi aztán a másikat, a jövőben, aki meg sem született. Egy-egy költő mindig, minden évtizedben évszázadban belekiált a csöndbe: VILÁGOSSÁGOT!

SZEKÉR ENDRE

[Szemle]

„...múltamban járok...”

Fecske Csaba: *Első életem*

Fecske Csaba sokatmondó (és némiképp meghökkentő)

címet talált legújabb kötete számára. Furcsa borzongással olvastam a borítóra vetett két szót, melyek jelentésük szerint az életről szólnak, de valahol mögöttük mégis az elmúlás fenyegető lehetősége sejlik. Alapvetően azt sugallja, hogy ez a könyv amolyan számvetésképe. Összegzés. A múlt lezárása. De nem korai ez még? Mire készül a szerző? Mi kényszeríti arra, hogy megállítsa az időt, hogy leltárt készítsen, hogy fölmérje, mi van mögötte, mit hagy maga után?

A kötet nyitó verse (*Nem tebetjük*) némiképp eligazítást jelent, és választ ad a fenti kérdésekre. Ez az írás nem csupán a versgyűjtemény szintézise, hanem sűrítménye Fecske zaklatott életének is. „– miféle út ez miféle út / folyton kicsúszik alólam” – kérdezi némi keserűséggel. A múlttal való hiteles szembenézést azonban nemcsak az veszélyezteti, hogy „összebékül az árnyék a fényvel / az emlékezet nem törődik a ténnyel”, hanem a tudatalattiban működő önvédelmi reflex is. Épp ezért különösen fontos az a rövid megállapítás, amellyel Fecske – mintegy meggyónja „bűnét”: „elfogadtam ami adódott” – szögezi le csöndes rezignáltsággal. Olyanféle embert mutat ez a mondat, aki kezdettől rábízta magát a Gondviselésre, hagyta, hogy történjenek a dolgok a maguk rendje szerint, és a rá mért csapások elől sem próbált meg kitérni: megbékélt sorsával. A megbékélés azonban csak a múlt megélt dolgaira vonatkozik. Mert míg élünk, az olyan, „mint ha idő nem is volna”. Más megközelítésben viszont „nem az idő múlik” – mi múltunk

BÍBOR KIADÓ, MISKOLC
2006

el. Fecske ezzel a köznap-evidenciával (az idő akkor is lesz, amikor mi már nem leszünk) ábrázolja halandóságunkból fakadó kiszolgáltatottságunkat. Mert az idő nagyon is kézzelfogható, mérhető. Mértékegysége az emberi élet. „...itt kéne maradni de nem tehetjük” – csendül vissza kesernyésen a vers utolsó sora.

A mulandóság „kijátszása”, a folytonos jelenlevőség vágya motiválja a szerzőt, aki valamilyen módon jelet akar hagyni az utókor számára. (Nem új keletű a gondolat: megjelenik ez a 2002-ben kiadott *Jelölmi tüntömet* kötet címében is.) A „nyomot hagyni vágyás” igénye nagyon is lényeges eleme tehát Fecske költészetének. Mi marad az emberből halála után? Csak annyi, amennyi mások emlékeiben él rólunk. Ez kétségbeejtően kevésnek tűnik, hisz olykor még a saját emlékezetünkben sem igen bízhatunk. Ráadásul folyton nyomaszt bennünket a teher, hogy valamiképp adósai maradtunk halottainknak, s belénk fészkel a gondolat: mi mindent tehattunk volna értük, és hogy mennyire szánalmasak azok az indokok, melyekkel mulasztásunk okát magyarázzuk.

A kötet első három ciklusában domináns szerepe van a múlt jelen ellentétpárnak, alapvetően ezek ütköztetésére, szembeállítására épül a mondanivaló. A nyomorúságában is gondtalannak tűnő, boldog gyermekkor áll szemben a keserves, betegségekkel terhelt jellel. A múltbeliségre talán azért is van szüksége, hogy ellensúlyozni tudja sorsának azon tragikus pillanatait, amelyek árnyákok vetnek mindennapjaira. Ezek a múltbeli események nyújtanak számára kapaszkodót, hogy elviselje, elviselhesse a rá mért szenvedést.

[126]

H I T E L

Az emlékezet szelektív voltából következik azonban, hogy a múltból többnyire csak benyomások maradnak, apró morzsák, foszlányok, amelyeket a legjobb igyekezettel sem lehet pontosan felidézni. Ráadásul ráakódnak a közben eltelt idő hordalékai is. A későbbi hatások nyomán nemegyszer meg is szépülnek. Fecske ezzel is szembenéz: *„mint levél a színét múltamat cserélgetem”* (Nyárutó). Nem titkolja, hogy ez az emlékezet nagyon is szubjektív és elfogult. Ezért kutatja mindig a konkrétat, a kézzelfoghatót: „emlékszem én mindenre / mindenben mindig egyre” – írja a *Jó volt* című versében. A szembenézés azonban itt is keserű eredménnyel jár: „egyedül én maradtam / emlékeim salakja / a halhatatlan létből / egy pillanat sincs többé / egy ágyba fekszik immár / soha is mindörökké”.

Fecskénél tehát az idő, a mulandóság, a halál gondolatának firtatása folyamatosan jelenlevő kérdés. A testi romlás utolsó szakaszát élő apjánál tett látogatás emlékét örökíti meg keserű fájdalommal *Az út végén* című verse: „nem találok szegény apámat / ez sem ő csupán elhasznált teste”. Egy másik, a kötet talán legmeggrázóbb erejű írása (*Tanúid voltunk*) a szeme előtt leépülő rokon – egykori futballbarát – végső metamorfózisát ábrázolja léleklig ható borzongással. A nyári napfény, a feltörő vidám emlékek, a kórházkert zöldje az életet sugározza – szemben a kórterem hűvös fehérségével, a végleteleg leromlott – infúziók, gépek, csövek által életben tartott – test kiszolgáltatottságával. Csak a „szenvedéstől parázsló szemek” emlékeztetnek még az előre: „nem éltél már csak elszenvedted / sorsodat” – mondja ki a fájó igazságot a költő. Ezekben a versekben a gyász és az emlékezés párhuzamosan fut. A gyász erősíti a jelen és a múlt szembenállásából fakadó ambivalens érzéseket. A gyászoló – bár a racionalitás azt sugallja, hogy elengedje a haldoklót, hisz mármár megváltás számára a halál, mégis az emlékek erejénél fogva kapaszkodik belé, visszatartja – ahogy a haldoklóban is munkál a vágy: a jelenvalóban maradni a lehetségesig.

Míg az első ciklus (*Hazajáró*) kizárólag a múltra épít, a másodikban (*Az lesz, ami*

volt) már inkább az elmúlással megbékélő jövőre helyeződik a hangsúly, amelyben a „*tolvaj halál*” mint a pusztulás törvényszerűségét feltáró valóság van jelen. Az ember itt jobbára már csak egy romlott, elhasznált test, amit a betegség végletesen elgyötört.

A legtragikusabb színezetű az „Itt lenni nélkülem”-ciklus. A költő eddig sem volt – nem lehetett – kívülálló, most azonban nem egy harmadik személyen, hanem közvetlenül saját sorsán keresztül szembesül a lét véges és bizonytalan voltaival. Az élet-halál kérdésének filozófiai aspektusát vizsgálva keserű iróniával jegyzi meg: „minden lehet ami van / is elpusztíthatatlan ami sose volt”.

Az első három szakasz múltidézését, múltkeresését valamelyest megtöri a negyedik ciklus jelenbe ágyazottsága. A lakótelep (a minden emberit fölfaló betonrengeteg), a színház árkádjai alatt kuporgó koldus, a magányos séták megidézésével alkalmat ad a bennünket körülvevő sivár valóság felmutatására. Az év- és napszakok elégikus hangvételi megjelenítésén keresztül a természet körforgásához igazítva ábrázolja szuggesztív erővel, érzékletességgel a térhez-időhöz fűződő összetett viszonyt („rátaláltam a múltunkra / ahol vagyok te is ott vagy” – írja a tapolcai tónál tett sétát idézve).

Az ötödik ciklus bibliai témájú versei korábbi köteteiből jórészt ismertek – újdonságot csupán egybeszerkesztettségük jelent. A vékony életfonalon bizonytalanok ember számára nyújtanak kapaszkodót ezek a szépen megformált versek.

A „Kilátszanak belőlem” ciklus nosztalgikus hangvételi írásai látszólag elütnek az előző szakaszok szikár, az érzelmeket szárazon és kíméletlen őszinteséggel feltáró remekléseitől. Ezek a versek szelídebbek, személyességüknél fogva olykor már-már az érzélgősség határát súroló múlttöredékek. A múlt felé fordulás tehát itt is tetten érhető: vágy és való, múlt és jelen egyszerre nehézkednek rá ezekre az emlékfoszlányokra is. A múlt homályából előbukkanó diákszerelmek, a falusi csűr férfitütkokat rejtő magánya, a testiség duzzadó vágya azonban túlmutatnak a belénk ivó-

[*Szemle*]

dó szimpla emlékeken. A ciklus nyitóversének utolsó sora („az érzés elmúlt a test maradt”) arra a furcsa ellentétre hívja fel a figyelmet, hogy míg a korábbi versek a test mulandóságáról szóltak, addig itt a testnél is rövidebb ideig élő – de a semmiből mintegy varázsütésre feltámadó – érzések állnak a versek központjában. A mindig „új évszakokra” vágyó ember átmeneti elbizonytalanodását mutatják a *Dél* című vers sorai: „múltam küszöbén állok / tétovázom”. Hiszen nemigen egyszerű eldönteni, van-e még szükségünk a megélt pillanatok emlékeire („mihez kezdjek vele”? – kérdezi Fecske). Így szövi át szinte észrevétlenül szerelmes verseit is az öregedés-, betegség- és halálélmény.

Az utolsó ciklus remekbe szabott parafrázisaival a nagy elődök előtt tiszteleg a költő. A posztmodern irodalomban megszokott sajátos idézőtechnikát Fecske nem öncélúan használja: a régiből újat ír, az összefüggéseket átértékeli, jelenünkre hangolja, miközben megidéri kedvenceit: József Attilát, Weörest, Adyt, Rilket, Eliotot. A kötet záró versében (*Kótyagosan*) pedig a létfilozófiai kérdésekkel küszködő szubjektum végletes magányáról, magára hagyatottságáról szól („tapogatózom akár a vak hol hagyhattam / el a szárnyamat / ... / akivel söröztem / s talán vitatkoztam is nem tudom ki volt / vajon én vagyok aki oly nehezen méri / lépteit hova szaladnak előlem a fák / egyáltalán mi megy végbe itt”) – nyitva hagyva az olvasó előtt a választ.

Fecske Csaba költészete – bár a századforduló környéki posztmodern poétikai módszerekből is felhasznál elemeket – alapvetően a

hagyományos líraeszményt követi. Mesteréhez, példaképéhez, Weöreshez hasonlóan bámulatos eleganciával tud bánni a szavakkal. Stílusának alapeleme a meghökkenítő szókapcsolat, a szószerkezetek kombinációja. Izgalmas, egyedi képeket teremt. Verseinek tónusába azonban rendszerint vegyül némi kesernyés felhang, amit olykor ironikus groteskséggel színez. Látszólag a magányos individuuum költője, aki az *Első életében* az elmúlt hat évtized fontosabb stációit járja végig: a gyermekkortól, a felnőtté érésen, az első szerelmek emlékein át a betegség, az elmúlás közelségének megjelenítéséig. Ebből a szomorú-borongós lírából azonban mély életbölcesség bontakozik ki, amely a mindennapok keserves tapasztalásaitól vezet az élet apró örömeinek felkutatásáig, megbecsüléséig.

Formai szempontból ezúttal a legfeltűnőbb talán a központozás hiánya, ami ugyan nem újdonság Fecske Csabánál, ám eddig sohasem alkalmazta kizárólagosan. Alkalmazása „jelentésbeli bizonytalanságot szül, amennyi időről időre megakasztja az olvasást, és alkalmasint a szöveg szövegszerűségére, felépített-ségére, stílusára hívja fel a figyelmet”.

Összességében elmondható, hogy teljességre törekvő, érzékeny költészet a Fecske Csabáé, amely az élet egyszeri és megismételhetetlen történéseit állítva középpontba, vállalja az érzelmi kiszolgáltatottságot, a védtelenséget. A sorok közt szelíden megbúvó ironia pedig a szembenézés fájdalomával szemben nyújt esélyt az kibírhatatlan méltósággal történő elviseléséhez.

OLÁH ANDRÁS

A Hitel decemberi számának szerzői

<i>Ágh István</i> (1938) Budapest	<i>Cseke Péter</i> (1945) Kolozsvár	<i>Oláh András</i> (1959) Mátészalka
<i>Bajtai András</i> (1983) Budapest	<i>Csoóri Sándor</i> (1930) Üröm	<i>Olajos György</i> (1953) Budapest
<i>Bakonyi István</i> (1952) Székesfehérvár	<i>Kabdebó Tamás</i> (1934) Dublin	<i>Pintér Lajos</i> (1953) Kecskemét
<i>Balázs Sándor</i> (1967) Bag	<i>Kókai János</i> Budapest	<i>Sebők Melinda</i>
<i>Bónis Ferenc</i> (1932) Budapest	<i>Lukács László</i> (1950) Székesfehérvár	<i>Sulyok Vince</i> (1932) Oslo
<i>Buda Ferenc</i> (1936) Tiszakécske	<i>Marosi Gyula</i> (1941) Budapest	<i>Szakolczay Lajos</i> (1941) Budapest
		<i>Szekér Endre</i> (1935) Kecskemét